

تحلیل کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم (چاپ ۱۳۹۵) براساس مدل ویلیام رومی

امیرارسلان یوسفی

لیسانس آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان

مطهره حسامی

فوق لیسانس فقه و مبانی حقوق دانشگاه آزاد اسلامی

داود رزاقی

لیسانس علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان بیرجند

چکیده:

کتاب درسی مهم ترین و پرکاربردترین رسانه آموزشی در کشور ایران است. این رسانه با اهمیت دربردارنده بخش های نوشتاری و تصویرها و تمرین هایی است که در راستای تحقق هدف های کتاب انتخاب و سازماندهی می شوند. تحقیق حاضر که یک تحقیق کیفی است با عنوان میزان فعال یا غیر فعال بودن محتوای کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم چاپ ۱۳۹۵ بر اساس روش ویلیام رومی (تحلیل متن و تحلیل تمرین و تحلیل تصاویر) انجام گرفت. جامعه آماری این پژوهش کل کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم چاپ ۱۳۹۵ می باشد و نمونه های گرفته شده تعداد ۲۰ جمله از ۲۴ درس کتاب می باشد.

باتوجه به ضریب درگیری بدست آمده از این تحلیل که مقدار آن 0.062 9722 است. هنگامی که ضریب درگیری کمتر از 0/1 بیانگر این است که کتاب فقط به ارائه اطلاعات علمی می پردازد و از فراگیران می خواهد تا در پی حفظ کردن مطالب علمی ارائه شده باشند.

کلمات کلیدی: تحلیل محتوا، ابتدایی، مطالعات اجتماعی، ویلیام رومی

مقدمه:

یکی از عواملی که در جریان آموزش و پرورش و شکوفایی خلاقیت ذهنی دانش آموزان نقش بازی می کند، محتوای کتاب های درسی حساب شده و مطلوب است. دیوبی بهترین راه پرورش تفکر و خلاقیت را استفاده از برنامه ها و روش های آموزشی می داند که دانش آموزان را با مسئله و چالش مواجه سازد. این مسئله باید، مسئله واقعی زندگی کودک و متناسب با علائق او باشد. استفاده از برنامه درسی مسئله محور نه تنها روح و تفکر علمی را در فراگیران پرورش می دهد بلکه سبب می شود دانش آموزان مهارت های اجتماعی را بیاموزند و از این رهگذر به اهداف اجتماعی نظیر مسئولیت پذیری، رعایت حقوق دیگران با در نظر گرفتن عدالت در بحث و گفت و گو، دست یابند (مهرمحمدی 1371)

یک کتاب درسی زمانی می تواند به تحقیق هدف های تعلیم و تربیت کمک کند که محتوایی و رعایت اصول و مواردی که در تهیه و تدوین آن به کار رفته گرفته می شود زمینه ی و شرایط لازم را جهت شکوفایی استعدادها، قابلیت ها و خلاقیت دانش آموزان را فراهم کند. دانش آموزان بیشتر از طریق محتوای کتاب درسی است که با افکار و عقاید گوناگون و روش های علمی برای مسائل مختلف آشنا می شوند و برای زندگی در جامعه آماده می شوند. (عطیه جهانگیر 1390)

تحلیل محتوا روش تحقیق مفیدی است که در ان اقلام یا موارد مهم محتوای پیام همه ی رسانه های همگانی، شناسایی و شمارش و با اقلام و موارد دیگر مقایسه می شوند، سرانجام با سایر امار و ارقام مشابه گردآوری شده و از کل جامعه مقایسه می گردند . از تحلیل محتوا چندین تعریف ارائه شده که به چند نمونه اشاره میکنیم:

ولیزر و وینر: ان را هر رویه نظام مندی که به منظور بررسی محتوای اطلاعات ضبط شده طراحی شده باشد تعریف می کنند .

کرپیندورف: ان را به عنوان یک فن پژوهشی برای ربط دادن داده ها به مضمون ، به گونه ای معتبر و تکرار پذیر تعریف می کند .

تعریف کرلینگر بسیار متعارف است تحلیل محتوا، روش برای مطالعه و تحلیل ارتباطات به شیوه ای نظام مند ، عینی و کمی با هدف اندازه گیری متغیر هاست .

باردن میگوید: تحلیل محتوا عبارت است از مجموعه ی فنون تحلیل ارتباط، که برای توصیف محتوای پیام و روش های منظم عینی بکار می رود .

اسابگر، تحلیل محتوا را یک روش پژوهشی معرفی می کند ، که بر اساس اندازه گیری مقدار چیزی در یک نمونه ی تصادفی از یکی از اشکال ارتباطی طراحی شده است .

مواد و محتوای کتاب های درسی هر کشور متأثر از اوضاع تاریخی، اقلیمی، فرهنگی و اقتصادی همان جامعه است. کتاب های درسی یکی از عناصر مهم هر نظام آموزش محسوب می شوند. با تحلیل و بررسی اجزای دیگری هم چون قوانین و مقررات آموزشی، ویژگی های نیروی انسانی شاغل و عناوین درسی، می توان تصویری دقیق از نظام آموزشی هر کشور به دست آورد و به رویکردهای برگزیدهی مسئولان آن نظام و شرایط ایدهآل ترسیمی برای آینده ی آن جامعه نیز دست یافت.

تحلیل کتاب ها باعث می شود که افرادی که به عنوان معلم برای تدریس انتخاب می شوند با محتوای کتاب و رویکرد آن آشنا شوند و برای ارائه آن بهترین روش تدریس را انتخاب کنند. این پژوهش به دنبال این است که روشن کند که آیا کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم چاپ ۱۳۹۵ فعال است یا غیرفعال؟

هدف پژوهش: تعیین میزان فعال یا غیر فعال بودن محتوای کتاب مطالعات اجتماعی ششم چاپ ۱۳۹۵

پیشینه پژوهش

محسن قنبری شهسواری (۱۳۹۳) با هدف بررسی میزان توجه به مولفه های فراشناخت در برنامه درسی مطالعات اجتماعی پایه ششم دبستان و با روش تحلیل محتوا انجام گردید جامعه و نمونه آماری این پژوهش برنامه درسی مطالعات اجتماعی ششم است که شامل اهداف مصوب برنامه درسی مطالعات اجتماعی، کتاب و راهنمای معلم است واحد تحلیل شامل جملات و تصاویر کتاب است و به منظور تحلیل داده ها از شاخص های آماری فراوانی و درصد استفاده گردید و نشان داد که در محتوای برنامه درسی مطالعات اجتماعی پایه ششم چه در اهداف مصوب و چه در کتاب درسی و راهنمای معلم بیشترین توجه به مولفه تحلیل به میزان ۳۷,۵ درصد در اهداف مصوب، ۱۵,۶ درصد در کتاب درسی و به میزان ۱۵,۴۰ درصد در راهنمای معلم بوده است و به مولفه های معنی دار کردن موضوعی، بازنگری، انتقال یادگیری، نظم دهی، پیوند اطلاعات قدیم و جدید، پردازش صحیح اطلاعات و برآورد حافظه، تخمین زدن، سازماندهی، خلاصه کردن و اصلاح کردن در اهداف مصوب توجه نگردیده است و در کتاب درسی به مولفه اصلاح کردن توجه نگردیده است و در کتاب راهنمای معلم مولفه های پردازش صحیح اطلاعات و برآورد حافظه کمترین میزان توجه را داشته اند و این نشانگر آنست که چه در اهداف مصوب و چه در کتاب درسی و راهنمای معلم به مولفه های فراشناخت توجه نگردیده است.

احسان عمویی اسری و همکاران (۱۳۹۴) هدف پژوهش حاضر بررسی میزان توجه به پرورش مهارت های زندگی در برنامه درسی مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی در سال ۴۹ ۴۹ و از روش توصیفی جهت مشخص نمودن مولفه های مهارت زندگی و از روش -تحلیل محتوا به منظور بررسی برنامه درسی استفاده شده است. جامعه آماری در بخش تحلیل محتوای برنامه درسی مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی بوده که از این جامعه کتاب مطالعات پنجم به صورت هدفمند انتخاب شده است نتایج به دست آمده بیانگر این است که کتاب در پنج فرضیه که مورد تحلیل قرار گرفته ۵۹ امتیاز را کسب کرده است

عباس قلناش و همکاران (۱۳۹۴) این پژوهش با هدف بررسی میزان توجه به ویژگی های شهروند جهانی (Global citizenship) در برنامه درسی مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی کشور ایران انجام گرفته است. در این پژوهش از روش توصیفی جهت مشخص نمودن مؤلفه ها و ویژگی های شهروند جهانی و از روش تحلیل محتوا به منظور بررسی و تحلیل برنامه درسی مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی استفاده شده است. جامعه آماری آن در بخش تحلیل محتوا برنامه درسی مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی کشور بود که از این جامعه، برنامه درسی مطالعات اجتماعی پایه های چهارم و پنجم ابتدایی به روش هدفمند انتخاب شده است. ابزار جمع آوری اطلاعات، سیاهه تحلیل اهداف، سیاهه تحلیل محتوای کتب درسی، سیاهه تحلیل محتوای کتاب راهنمای معلم و سیاهه تحلیل تصاویر بود که پس از مطالعه مبانی نظری و بسترهای قانونی، طرح پیشنهادی تهیه و تدوین شد و روایی آن توسط متخصصان علوم تربیتی و کارشناسان مربوطه تعیین گردید. واحد تحلیل جملات مندرج در متن کتب درسی، متن اهداف، متن کتاب راهنمای معلم و نیز تصاویر مندرج در کتب درسی بوده است. در بخش تحلیل محتوا مهمترین یافته ها بیانگر آن است که در مجموع در برنامه درسی مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی در بعد شناختی به میزان ۱۰/۲۰ درصد، بعد عملکردی به میزان ۶/۱۰ درصد و بعد نگرشی به میزان ۳/۱۵ درصد به ویژگی های شهروند جهانی توجه شده است که این موضوع بیانگر کم توجهی به این مؤلفه ها است. در بخش تصاویر نیز به میزان ۳۰ درصد به مؤلفه ها و ویژگی های شهروند جهانی توجه شده است

تعریف نظری تحلیل:

در لغت نامه دهخدا به این معانی بیان شده است: تحلیل .ت ا [(ع مص) بسی به جای فروآمدن . (تاج المصادره بیهقی) . فروآمدن در جایی . (زوزنی) . تحلیل به مکانی ؛ فرودآوردن به جایی . (منتهی الارب) (ناظم الاطباء) (اقره الموارد) (قطر المحيط) . به جایی فرودآمدن . (غیاث اللغات) (آندراج) | | . تحلیل عقده ؛ نیک گشادن گره را . (منتهی الارب) (ناظم الاطباء) . از هم گشادن چیزی را . (غیاث اللغات) (آندراج) | | . حلال بکردن . (تاج المصادره بیهقی) . حلال کردن . (زوزنی) (ترجمان جرجانی ترتیب عادل بن علی) . حلال گردانیدن . (منتهی الارب) (ناظم الاطباء) (آندراج) . حلال

گردانیدن خدای تعالی چیزی را. (اقراب الموارد) (قطر المحيط). حلال کردن . (از غیاث اللغات) (آندراج) | | . (سوگند راست کردن . (ترجمان جرجانی ترتیب عادل بن علی .) تحلیل یمین ؛ گشادن سوگند به استثناء یا به کفارہ یا کفارہ سوگند دادن . (منتهی الارب) (ناظم الاطباء) (از اقراب الموارد) (از قطر المحيط). تَجَلَّةُ. (اقراب الموارد) (قطر المحيط) (منتهی الارب) | | .) تحلیل کسی ؛ کسی را حلال کردن به او چیزی را که میان آن دو است . (اقراب الموارد) (قطر المحيط) | | . (فانی کردن چیزی را به گداختن . (غیاث اللغات) (آندراج) .) گداز و گداختگی . (ناظم الاطباء) | | . (انحلال و هضم و انهضام . (ناظم الاطباء). هضم شدن و تبدیل به خون شدن غذا. (فرهنگ نظام) | | . (التحلل و التحلیل ؛ هو استفراغ غیر محسوس . (بحر الجواهر) در لغت نامه معین تحلیل به این معنا بیان شده است (ت) [ع . ا] (مص م 4 - .) حل کردن ، تجزیه کردن 2 - . روا شمردن ، حلال کردن

تعریف عملیاتی تحلیل:

هر فنی است که به کمک آن، ویژگیهای خاص پیامها را به طور نظام یافته و عینی مورد شناسایی قرار میدهند

روش پژوهش

روش پژوهش: روش تکنیکی ویلیام رومی

جامعه آماری: کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم چاپ ۱۳۹۵

نمونه آماری : کل کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم چاپ ۱۳۹۵ (از هر درس ۲۰ جمله)

معیار توصیف: جملات لفظی و درکی و پرسشی

واحد ثبت : جمله

نوع پژوهش تحلیل : نوع پژوهش توصیفی است.

روش نمونه گیری: کل کتاب

پردازش اطلاعات : استفاده از جدول توزیع فراوانی

اساس طبقه بندی انواع جمله ها بر اساس رویکرد ویلیام رومی

(a)

بیان حقیقت : بیان حقیقت عبارتست از بیان ساده مفروضات و یا مشاهداتی که بوسیله فرد دیگری غیر از فرد دیگر از دانش آموز انجام پذیرفته است . مثال : در هوا دو عنصر نیتروژن و اکسیژن به مقدار زیاد و دو ماده مرکب دی اکسید کربن و بخار آب به مقدار کم با هم مخلوط شده اند.

(b)

بیان نتایج یا اصول کلی (تعمیم ها) : منظور از بیان نتایج یا اصول کلی عبارتست از نظرات ارائه شده توسط نویسندگان کتاب درباره ارتباط بین مفروضات و موضوعات مختلف . مثال : شاید بهترین کمکی که می توانید به دستگاه گوارش خود بکنید این است که خود را شاد نگه دارید.

(c)

تعاریف : منظور جملات یا جمله ای است که برای توصیف و تشریح یک واژه یا اصطلاح آورده می شود . مثال : هیجان عبارتست از یک واکنش کلی و شدید ارگانیزم به یک موقعیت غیر منتظره ، همراه با یک حالت عاطفی خوشایند و یا ناخوشایند.

(d)

سوالاتی که در متن مطرح شده و جواب آنها بلافاصله بوسیله مولف داده شده است. مثال: همه مواد آلی که در بدن موجودات زنده یافت می شوند، دارای کربن هستند، این کربن از کجا می آید؟

(e)

سوالاتی که ایجاب می کند دانش آموز برای پاسخ به آنها مفروضات داده شده را تجزیه و تحلیل نماید. مثال: چه عاملی انگیزه یا سائق تشنگی را ایجاد می کند؟ چرا؟

(f)

از دانش آموز خواسته شده که نتایج را که خود او بدست آورده بیان نماید.

(g)

از دانش آموز خواسته شده که آزمایشی را انجام داده و نتایج حاصل از آن را تحلیل نماید و یا اینکه مسائل عنوان شده را حل کند. مثال: ((آزمایش 1 را انجام دهید تا دریابید که چگونه با مواد حل نشدنی در آب می توان یک محلول ساخت))

(h)

سوالاتی که به منظور جلب توجه دانش آموز ارائه شده و جواب آنها بلافاصله بوسیله نویسنده کتاب در متن نیامده است. مثال: چون هورمونها به همراه خون منتقل می شوند، قاعدتا باید انتظار داشت که به همه جای بدن برسند، در این صورت، چگونه هدف خود را شناسایی می کنند؟

(i)

از دانش آموز خواسته شده است که تصاویر یا مراحل انجام یک آزمایش را مورد ملاحظه قرار دهد و بطور کلی جملاتی که در هیچکدام از مقوله های فوق ننگند در این مقوله جای می گیرد.

(j)

سوالت مربوط به معانی بیان

از مقوله های ده گانه فوق، مقوله های a و b و c و d جزء مقوله های غیر فعال به حساب می آیند و مقوله های e و f و g و h جزء مقوله های فعال قلمداد می گردند. دو مقوله آخر یعنی او از مقوله های خنثی هستند که نقش مهمی در ارزیابی کتاب ندارند و بنابراین می توان از آنها در امر ارزشیابی و تحلیل، چشم پوشید و صرفنظر کرد. به منظور محاسبه ضریب درگیری دانش آموز با متن و یا به منظور سنجش سطح فعالیت فراگیر می توان مجموع مقوله های فعال را بر مجموع مقوله های غیر فعال تقسیم نمود.

مقوله های فعال شامل مقوله های e, f, j, z, h و مقوله ها غیر فعال شامل a, b, c, d می باشد. برای محاسبه ضریب درگیری دانش آموزان مجموع مقوله های فعال تقسیم بر مجموعه های غیر فعال می شود و بعد از بدست آمدن ضریب درگیری این اعداد شامل مفاهیم زیر است. در نهایت بعد از اینکه ضریب درگیری (شاخص درگیری) دانش آموز با محتوا (متن، تصاویر، پرسش ها) مشخص گردید، نوبت تفسیر نتایج فرا می رسد. ضریب درگیری دانش آموز با محتوا عددی است که نشان دهنده میزان فعال بودن محتوا است. دامنه این عدد بدست آمده ممکن است از صفر تا بی نهایت باشد، اما به نظر ویلیام رومی زمانی یک کتاب درسی، فعال است که ضریب درگیری (شاخص درگیری) آن بین 0/1 تا 4/2 باشد 0/1 < ضریب درگیری < 4/2. ضریب درگیری کمتر از 0/1 بیانگر این است که کتاب فقط به ارائه اطلاعات علمی می پردازد و از فراگیران می خواهد تا در پی حفظ کردن مطالب علمی ارائه شده باشند. چنین کتابی در زمره کتاب های غیر پژوهشی به حساب می آید که در آن دانش آموز هیچگونه نقش فعالی را در امر یادگیری به عهده ندارد و به او و به ذهن او به عنوان یک سیستم بانکی نگریده می شود که همیشه در پی حفظ و نگهداری و بایگانی مطالب است.

از طرف دیگر ضریب درگیری بزرگتر از 4/2 نمایانگر کتابی است که در مورد هر جمله، تصویر، یا سوال آن، از دانش آموز می خواهد تا به نوعی تجزیه و تحلیل انجام دهد و به فعالیت بپردازد. چنین کتاب هایی مفروضات و اطلاعات علمی کافی را در اختیار فراگیران قرار نمی دهد و فقط از دانش آموزان می خواهند تا به گونه ای، فعالیتی را انجام دهند. از نظر ویلیام رومی این کتاب ها نیز به صورت غیر فعال ارائه شده است. زیرا فعالیت زیادی می طلبد در حالی که به اطلاعات کافی و شرایط فراگیر توجه نمی شود. بنابراین به عقیده ویلیام رومی کتابی مناسب است و به صورت فعال ارائه شده است که شاخص درگیری دانش آموز با محتوای آن کتاب

بزرگتر از 0/1 و کوچکتر از 4/2 باشد. به عبارت دیگر هر کتاب که به صورت فعال ارائه می شود باید حداقل 90% و حداکثر 30% مطالب و موضوعات علمی را ارائه دهد، در غیر اینصورت محتوای کتاب غیر فعال خواهد بود

تجزیه و تحلیل داده ها

h	g	f	e	d	c	b	a	صفحه	جملات
							۲۰	۱۱ و ۱۰	دوستی یک نیاز است. انسان موجودی اجتماعی است و نمی تواند تنها زندگی کند تنهایی برای انسان ها احساس ناخوشایندی است. دوستی یکی از مهم ترین نیازهای ما به شمار می رود همه ما نیاز داریم که دوستانی داشته باشیم تا هم به آن ها محبت کنیم و هم مورد توجه و مهربانی قرار بگیریم. خداوند در سرشرت ما انسان ها میل به محبت کردن و محبت دیدن و نیاز به برقراری ارتباط با دیگران را قرار داده است. داشتن دوستان خوب زایا و فواید زیادی دارد: انسان از محبت کردن و هم نشینی با دوستان لذت می برد. هر یک از ما گاهی با موضوعاتی برخورد می کنیم که می خواهیم درباره آن ها با دیگران صحبت و همفکری کنیم. همه ما دوست داریم گاهی شادی یا ناراحتی های خود را با دوستانمان در میان بگذاریم. صحبت کردن با دوست عاقل و صبور باعث می شود احساس سبکی و آرامش کنیم. یکی دیگر از فواید مهم دوستی این است که انسان اطریق همنشینی و گفت و گو با دیگران چیزهای جدیدی یاد میگیرد و به آگاهی خود می افزاید.
			۴				۱۶	۱۵ و ۱۴	آیا تا به حال این عبارت را شنیده اید که می گویند پیدا کردن دوست آسان است اما نگهداری آن مشکل. منظور از این ضرب المثل چیست؟ چگونه با دوستانمان رفتار کنیم؟ حفظ و نگهداری دوستی یک موضوع مهم است. حفظ دوستی یعنی این که ما با دوستانمان چه رفتارهایی داشته باشیم تا دوستی ادامه پیدا کند؟ چه کنیم تا دوستی ها به هم نخورد و محکم تر شود؟ به این توصیه ها توجه کنید. به دوست وفادار باشیم و در غیاب دوستانمان هم از او دفاع کنیم. کاری نکنیم که دوستان ما به

								<p>خاطر خواسته های ما به در دسر و زحمت بیفتند. اگر خطایی از دوستانمان دیدیم عیب جویی نکنیم. بلکه با رفتار محت آمیز و در خلوت به او تذکر دهیم. اگر دوستان کار اشتباهی انجام داده است و عذر می خواهد او را ببخشیم. با یکدیگر با احترام برخورد کنیم و بیش از حد شوخی نکنیم. در مسائل و مشکلات با هم احساس همدردی و خیرخواهی داشته باشیم و به هم کمک کنیم.</p>
			۱			۱۹	۱۸	<p>تصمیم گیری چیست؟ وقتی تصمیم میگیریم، از بین دو یا چند چیز مواردی را انتخاب کنیم و مواردی کنار می گذاریم. برای مثال وقتی به کتاب فروشی بیت فروشگاههای که بازی های فکری سرگرم کننده دارد می روید و یکی از آن ها را می خرید، چیزی انتخاب کرده اید یا بهتر بگوییم تصمیم گیری کرده اید. اما همان طور که قبلا گفته شد، همه تصمیمات ساده نیستند و گاهی موقعیت هایی پیش می آید که در آن راه های مختلف و متعددی وجود دارد و انتخاب یکی از آن ها مشکل تست. فرض کنید فردا امتحان دارید و مادرتان هم می خواهد خواهر کوچکتان را پیش پزشک ببرد و از شما می خواهد همراهش برود و به او کمک کنید.</p>
			۲			۱۸	۲۰	<p>در درس گذشته یاد گرفتید که ما هنگام تصمیم گیری کنیم. باید نتایج هر انتخاب را پیش بینی کنیم. نتیجه یعنی چیزی که بعد از هر تصمیم گیری اتفاق می افتد. با انجام فعالیت های درس قبل، شما فهمیدید که همه ی تصمیم ها یک نتیجه ندارند و از روی نتایج هر تصمیم می فهمیم که آیا تصمیم خوبی بوده است یا نه؟ تصمیم گیری چه مرحله ای دارد؟ خوب فکر کنیم. هنگام تصمیم گیری اولین کاری که باید انجام دهیم این است که درباره ی موضوع خوب فکر و اطلاعاتی درباره آن جمع آوری کنیم. گاهی اوقات تصمیماتی که ناگهانی و با عجله گرفته می شود زیان هایی را به بار می آورد زیرا درباره ی آن تصمیم گیری خوب نشده است. نظر شما در درباره تصمیم داوود چیست؟ آیا تصمیم گیری با عصبانیت کار درستی است؟ قبل از این</p>

								<p>تصمیم ، داود باید به چه انتخاب ها یا آثار برای هر انتخاب یا راه حل هایی فکر می کرد؟ بهترین راه را انتخاب کنیم. در آخرین مرحله بهترین راه را انتخاب می کنیم یعنی آن انتخاب هایی را که نتایج بدی دارند کنار بگذاریم و آن انتخاب هایی را که نتیجه مثبت دارند برمی گزینیم. البته هنگام بهترین انتخاب باید این سوال ها را از خودتان بپرسید و اگر پاسخ یکی از آن ها هم بله بود نباید آن کار را انجام بدهید.</p>
			۱	۱		۱۸	۲۶	<p>ما بخش عمده ای از غذای خود را از راه کشاورزی به دست می آوریم کشاورزی سه مرحله عمده دارد کاشت داشت برداشت. آیا میتوانید بگویید منظور از هر مرحله چیست؟ چه عواملی در کشاورزی موثراند؟ ۱- عوامل طبیعی ۲- عوامل انسانی عوامل طبیعی: خاک. همه ی زمین ها قابل کشت نیستند. بخشی از کشور ما را کوه های بلند و مرتفع پوشانده است. زمین های پرشیب و سگلاخ برای کشاورزی مناسب نیستند. خاک های آهکی یا نمکی در نواحی خشک استعداد کشاورزی ندارند اما از دشت های هموار یا جلگه ها که خاک های آبرفتی و حاصلخیز دارند میتوان محصول فراوان به دست آورد. آب و هوا. هر محصول بایک نوع شرایط آب و هوایی سازگاری دارد. درخت خرما در مناطق گرمسیری رشد می کند و نمی تواند سردی را تحمل کند. سیب زمینی گیاهی سردسیری است برنج به آب و هوای معتدل و مربوط نیاز دارد آب و هوای کشور ما متنوع است و به همین دلیل محصولات مختلفی در کشور به دست می آید. آب: آب مورد نیاز کشاورزی از آب باران و رودها تامین می شود در بعضی نواحی هم آب هی زیر زمینی را از راه کندن چاه یا قنات به مزرعه کشاورزی هدایت می کنند بخش وسیعی از ما در منطقه خشک و نیمه خشک قرار دارد کشور ما جز کشورهای کم باران جهان است (متوسط بارندگی سالانه ایران حدود ۲۶۰ میلی متر و متوسط بارندگی جهان حدود ۸۰۰ میلی متر است.</p>

			۳		۱	۱۶	۲۸	<p>زراعت و باغداری دو فعالیت مهم کشاورزی هستند. زراعت یعنی کشت و پرورش گیاهانی بعد از کاشت دانه، حداکثر تا یک سال محصول می دهند مانند گندم و جو و گوجه فرنگی و هویج. باغداری، کشت و پرورش نهال درختان است که بعد از گذشت یک یا چند سال محصول می دهند. مانند درخت خرما و پرتقال و انار. گندم و جو خوراک روزانه و غذای اصلی مردم کشور ما است. از گندم، آرد و سپس نان تهیه می شود. آیا می توانید بگویید علاوه بر نان چه چه خوراکی های دیگری از آرد گندم درست می شود؟ گندم گیاهی یک ساله است و به دو شکل پاییزه و بهاره کشت می شود و کشت آن در همه ی استان های کشورها رایج است. به نمودار مقابل توجه کنید این نمودار میزان گندم کشور را در سال های مختلف نشان می دهد. بیشترین میزان تولید گندم در چه سالی بوده است؟ از این نمودار چه چیزهایی می فهمید؟ برنج نیز گیاهی یک ساله است که از نظر شرایط طبیعی در نواحی مرطوب و نسبتاً معتدل به دست می آید. بیش از نیمی از برنج کشور ما در استان های شمال کشور تولید می شود؛ اگر چه در بعضی استان های دیگر نیز در صورت وجود آب کافی، برنج کشت می شود. به نقشه توجه کنید و استان های تولید کننده برنج را نام ببرید.</p>
						۲۰	۳۶	<p>انرژی به شکل های گوناگون در طبیعت وجود دارد اما در دنیای امروز از بعضی از شکل ها و منابع انرژی بیشتر استفاده می کنند. نفت و گاز میراثی از گذشته. کشورها از بزرگ ترین دارنگان منابع نفت و گاز در جهان است. سوخت های فسیلی چون نفت و گاز میراث طبیعی هستند و میلیون ها سال طول می کشد تا این منابع در زیر زمین تشکیل شوند. بیشتر دانشمندان معتقدند نفت از انباشه شدن بقایای جانوران و گیاهان در کف دریاهای قدیمی به وجود آمده است. این مواد بین لایه های رسوبی قرار گرفته و بر اثر گرما و فشار زیاد و تغییرات شیمیایی طی میلیون ها سال به نفت تبدیل شده اند. همان طور که از انجام فعالیت</p>

								<p>های (۱) پی بردید، علاوه بر نفت و گاز بیشترین انرژی ای که ما از آن استفاده می کنیم، برق است. اما برق از کجا می آید؟ بیشتر برق (انرژی الکتریکی) مورد نیاز ما از طریق سوزاندن نفت کوره، گاز و گازوئیل در نیروگاه تولید می شود. به نقشه توجه کنید بیشتر منابع نفتی ایران در جنوب غربی و غرب کشور وجود دارد. بیشتر منابع نفتی کشور در غرب استان کرمانشاه و در جنوب غربی در استان خوزستان و خلیج فارس ذخیره شده است. علاوه بر این دونا حیه وسیع در بخش های دیگری از کشور ما مانند اطراف تهران و قم نفت کشف شده است.</p>
						۲۰		<p>در درس گذشته پی بردید که سوخت های فسیلی مهم ترین منابع مصرف انرژی در دنیای امروز هستند به این منابع غیر قابل تجدید می گویند. یعنی با استخراج تمام می شوند. سوخت های در اعماق زمین وجود دارند و میلیون ها سال طول می کشد تا تشکیل شوند. به همین دلیل امروزه همه کشور ها تلاش می کنند انرژی های نو را جایگزین سوخت های فسیلی کنند. انرژی های نو بر خلاف سوخت های فسیلی محیط زیست را آلوده نمی کنند؛ اما حمل و نقل نفت و گاز موجب آلودگی محیط می شود. و سوزاندن آن ها نیز هوا را آلوده می کند. متخصصان کشور ما تلاش می کنند با مطالعه و تحقیق و ساختن دستگاه ها و ابزار ها از انرژی های نو هر چه بیشتر استفاده کنند به همین دلیل تا کنون در بعضی مناطق کشور طرح هایی اجرا شده است. کشور ما از آفتاب خوبی برخوردار است از انرژی خورشیدی می توان برای گرم کردن هوا با آب استفاده کرد یا از آن انرژی الکتریکی به دست آورد.</p>
						۲۰	۴۶	<p>سال گذشته خواندید که دین اسلام از سرزمین عربستان طلوع کرد . پیامبر گرامی اسلام حضرت محمد(صلی الله علیه وآله) پس از هجرت از مکه به مدینه حکومت اسلامی تشکیل دادند و از آن زمان به بعد دعوت اسلام هر روز با استقبال بیشتری روبه رو شد و گسترش یافت. پس از رحلت پیامبر (ص) مسلمانان، اسلام را در خارج از شبه جزیره</p>

								<p>عربستان گسترش دادند و در هر دوره سرزمین های زیادی از جمله ایران را به قلمرو اسلامی افزودند و بسیاری از کشورهای قدرتمند آن روز را به تصرف در آوردند. دین اسلام بین ملت های مختلف با فرهنگ ها و با آداب و رسوم متفاوت گسترش یافت. مسلمانان تحت تاثیر قرآن و آموزه های دین اسلام که به تفکر و آموختن علم اهمیت زیادی می داد در زمینه های مختلف پیشرفت کردند و آنها از بخش هایی از دانش و فنی که از گذشته در کشورشان برجای مانده بود نیز استفاده کردند و در پرتو دین اسلام آن ها را گسترش دادند. به تدریج سرزمین های اسلامی به کانون علمی جهان تبدیل شدند. در این دوره هنرمندان، صنعتگران، دانشمندان و فیلسوفان و مهندسان زیادی ظهور کردند و ابداعات و اختراعات زیادی پدید آوردند. در این میان ایرانیان سهم بسیار بزرگی در گسترش اسلام و پیشرفت های علمی داشتند. خط زمان نشان می دهد که هر واقعه در چه زمانی افتاده است. این خط زمان براساس قرن (صدسال) تنظیم شده است.</p>
					۲۰	۵۲	<p>مهم ترین علت پیشرفت علمی مسلمانان تعلیم دین اسلام بود آیات قرآن کریم انسان ها را به تفکر درباره آفرینش جهان حرکت ستارگان و سیارات زندگی جانوران و گیاهان و نظایر آن دعوت می کند. پیامبر گرامی (ص) فرمودند: به دنبال کسب علم باشید. حتی اگر مجبور باشید تا چنین بروید. امامان، عالمان بزرگی بودند و مردم برای یافتن پاسخ های علمی نزد آن ها می رفتند. امام محمد باقر (ع) و امام جعفر صادق (ع) کلاس های درس داشتند و شاگردان زیادی در کلاس های آن ها حاضر می شدند. مسلمانان برای کار هایی چون تعیین جهت قبله (جهت رو به خانه خدا) پی بردن به ساعت طلوع و غروب خورشید و تقویم و برای انجام دادن عبادت ها، کشتیرانی در دریا و نظایر آن به علم ریاضیات و ستاره شناسی نیاز داشتند. آن ها با اسطرلاب، موقعیت ستاره ها را مطالعه می کردند. مسلمانان در ساختن و</p>	

								<p>هدایت کشتی ها مهارت دارشوند و با توجه به جهت ستاره قطبی در آسمان مسیر خودشان را در دریا پیدا می کردند. وقتی مسلمانان سرزمین های پهناور آن روز را فتح کردند، علوم و فنون این سرزمین ها در اختیار آن اقرار گرفت. آن ها آثار علمی ملت های دیگر چون ایران و یونان را از زبان فارسی (پهلوی) و یونانی به زبان عربی ترجمه کردند. تا از آن ها استفاده کنند. در آن دوره حتی مراکزی برای ترجمه کتاب ها به وجود آمده بود. بعضی از فرمان روایان از هنرمندان و دانشمندان حمایت می کردند و خودشان برای ایجاد کتابخانه و مدارس و مراکز علمی پیش قدم می شدند.</p>
				۱		۱۹	۵۸	<p>شهر اصفهان مرکز استان اصفهان است. شهر اصفهان در کوهپایه های زاگرس قرار دارد و رود زاینده رود از وسط آن عبور می کند. جمعیت شهر اصفهان حدود دو میلیون نفر است. این شهر بعد از تهران و مشهد پرجمعیت شهر ایران است. به نقشه زیر توجه کنید این نقشه شهر اصفهان را نشان می دهد. این نوع نقشه، نقشه گردشگری می گویند. نقشه گردشگری نقشه ای است که روی آن مکان های دیدنی و آثار تاریخی نشان داده می شود. آثار تاریخی نشان می دهد که شهر اصفهان از گذشته های دور اهمیت داشته است در دوره ی اسلامی این شهر چند بار در زمان های مختلف به پایتخت انتخاب شده است. اما اوج شکوفایی شهر اصفهان به دوره اهمیت داشته است. در دوره به دلیل حمایت شاهان صفوی تعداد زیادی از صنعتگران، معماران، هنرمندان و دانشمندان آن به اصفهان آمدند و چنان آثار زیبا و باشکوهی بوجود میدان امام (نقش جهان) این میدان به فرمان شاه عباس صفوی در مرکز شهر اصفهان ساخته شده و در آن زمان از بزرگ ترین میدان های جهان بوده است در اطراف این میدان که حدود ۵۰۰ متر طول دارد. بناهای بزرگ و باشکوهی قرار گرفته اند.</p>
						۲۰	۶۴	<p>چرا فرهنگ و هنر در دوره صفویه شکوفا شد. در اوایل قرن دهم هجری اوضاع سیاسی و</p>

								<p>اجتماعی ایران نا بسمان بود.حکومت قدرتمندی در کشور وجود نداشت و هر بخش آن در اختیار حکومتی بود.در چنین اوضاع آشفته ای شاه اسماعیل صفوی سلسله صفویه را تاسیس کرد و مشهورترین پادشاه صفوی شاه عباس اول است که اصفهان را به پایتختی انتخاب کرد. صفویان، مذهب شیعه را مذهب رسمی اعلام کردند. آن ها از عالمان دینی و مراسم مذهبی حمایت می کردند و به ساختن مسجد علاقه بودند. صفویان توانستند مخالفان خود را در داخل کشور سرکوب کنند. آن ها با دشمنان قدرتمند خود مانند عثمانی ها در غرب و ازبکان در شرق نیز جنگیدند و پیروزی هایی بدست آوردند. در دوره صفویه تجارت و دا وستند رونق زیادی پیدا کرد. کالا های صادراتی مهم ایران در آن زمان ابریشم و پارچه های زربفت و سنگ های قیمتی و خشکبار بود که هم از راه خشکی با کاروان ها و هم از راه دریا با کشتی به کشورهای دیگر فرستاده می شد. ازین تجارت ثروت و درآمد خوبی به دست می آمد. حکومت صفویه به ساختن راه ها و کاروانسرا ها اهمیت زیادی می داد. کاروانسرا ها محل استراحت و تامین آذوقه مسافران و چهارپایانی بود که راه ها طولانی را از شهری به شهر دیگر طی می کردند. صفویان امنیت را در راه ها و شهر ها برقرار کردند و همین امنیت باعث می شد کاروان ها با آسودگی سفر کنند.</p>
			۵			۱۵	۶۸	<p>شاید تا به حال این ضرب المثل ها را شنیده باشید که وقت طلاست. منظور از این عبارت چیست؟ زندگی انسان مدت زمانی است که در اختیار دارد. این زمان به ثانیه و روزها و هفته ها و سال ها تقسیم شده است که در اصطلاح به آن وقت یا اوقات می گوئیم. ممکن است شما تا به حال دقت نکرده باشید که در یک شبانه روز چند ساعت رابه چه کاری اختصاص می دهید. اگر درباره ی فعالیت های یک روز خودمان به دقت فکر کنیم، ممکن است به این نتیجه برسیم که کارهایی را بیش از حد یا کمتر از حد لازم انجام می دهیم. یک راه</p>

								مناسب برای فهم بهتر این موضوع این است که نمودار زندگی روزانه خودمان را ترسیم کنیم. به نمودار پایین توجه کنید. این نمودار فعالیت های یک شبانه روز امیر را نشان می دهد. هر یک از فعالیت ها چه مدتی را به اختصاص داده است؟ امیر برای چه فعالیت هایی زمان بیشتر و برای کدام فعالیت ها زمان بسیار کمی صرف می کند؟ نظر شما درباره زندگی روزانه ایر چیست؟ یک شبانه روز چند ساعت است؟ چگونه نمودار زمانی زندگی روزانه خودمان را ترسیم کنیم.
		۲		۱		۱۷	۷۱	انسان ها اغلب اوقات خود را برای کار یا تحصیل یا وظایف و تکالیفی که بر عهده دارند، صرف می کنند. به اوقاتی که فرد از این کارها فارغ یا آسوده است، اوقات فراغت می گویند. فراغت زمانی است که پس از کار یا تکالیف درسی فرصت پیدا می کنیم تا به فعالیت های دلخواه خودمان مانند کارهای هنری، ورزشی و بازی و سرگرمی های مفید یا آموختن مهارت های مختلف بپردازیم. برای دانش آموزان روزهای تعطیل و همچنین تعطیلات تابستان، فرصت خوبی برای این فعالیت هاست. برای استفاده از اوقات فراغت چه راهایی وجود دارد؟ چه برنامه هایی می توانیم داشته باشیم؟ با گذشت زمان به تدریج شیوه های گذران اوقات فراغت تغییر کرده است. در هر دوره تاریخی گروه های مختلف مردم شیوه های متفاوتی برای اوقات فراغت خود داشته اند. برای مثال در گذشته نه چندان دور، مردم با شرکت در مراسم و جشن ها شرکت در مسابقات زورآزمایی و تیراندازی، مجالس نقالی و بازی های گروهی خود را سرگرم و اوقات فراغت خود را پر می کرده اند. بعضی از این بازی ها و سرگرمی ها تا امروز بین مردم باقی مانده است. مادر مریم درباره یکی از بازی های دوره نوجوانی خودش توضیح داد. آیا شما تا کنون نام بازی هایی چون قایم باشک (قایم موشک) نون بیار کباب ببر، عموزنجیر باف، الک و دولک، بادبادک بازی و طناب بازی را شنیده اید یا در این بازی ها شرکت کرده اید؟ این

								<p>بازی ها از گذشته تا کنون در بیشتر نواحی ایران رایج بوده است. در گذشته بچه ها بیشتر بازی های گروهی انجام می دادند. این بازی ها اغلب جنبه بی حرکتی یا قدرتی داشتند.</p>
		۴				۱۶	۷۸	<p>به این عکس ها توجه کنید. هر یک از این لباس ها کدام گروه اجتماعی یا شغلی یا کدام فعالیت ها یا مراسم را نشان می دهد؟ آیا تاکنون دقت کرده اید که ما رد موقعیت های مختلف لباس های مختلفی به تن می کنیم؟ برای مثال لباس منزل ما با لباس مدرسه و با لباسی که در مهمانی می پوشیم، فرق دارد. وقتی می خواهیم ورزش کنیم از لباس های ورزشی یا لباس های راحت استفاده می کنیم و بعضی از لباس ها را نیز در مراسم مختلف اجتماعی می پوشیم برای مثال در مراسم عزاداری برای حضرت اباعبدالله امام حسین (ع) لباس سیاه بر تن می کنیم. گروه های مختلف اجتماعی و شغلی نیز لباس های مخصوصی به تن می کنند. لباس های این گروه ها بسته به کار و نقش آنها در اجتماع متفاوت است. ما می توانیم از روی لباس این گروه هایی پی ببریم که شغل و حرفه ای این افراد چیست یا چه خدمتی به اجتماع می کنند. در فصل های مختلف سال نیز لباس های ما متفاوت است. در زمستان بیشتر چه نوع لباس هایی می پوشیم؟ پوشاک ما در تابستان و زمستان چه تفاوت هایی باهم دارد؟ چرا در زمستان بیشتر از رنگ های تیره و در تابستان از رنگ های روشن استفاده می کنیم؟</p>
						۲۰	۸۲	<p>در گذشته نه چندان دور بیشتر مردم برای تهیه لباس به خیاط مراجعه می کردند و خیاط نیز اندازه ی آن ها را می گرفت و با پارچه ای که مشتری ها به او می دادند و به سلیقه ی آن ها لباسی برایشان می دوخت. اگرچه امروزه نیز در هر شهری خیاطی های هستند که به سفارش افراد لباس می دوزند و مزدی دریافت می کنند بیشتر مردم، پوشاک مورد نیاز خود را به صورت آماده از فروشگاه های مختلف می خرند. با گذشت زمان و افزایش جمعیت چون دیگر یک یا چند خیاط نمی توانستند نیازهای</p>

								تعداد زیادی از مردم را برآورده کنند کم کم کارگاه های تولید لباس به وجود آمد. در این کارگاه ها انواع لباس به تعداد زیاد تولید می شود. به تولید کالا به یک شکل و به تعداد زیاد تولید انبوه می گویند. امروزه کارگاه های تولید لباس تولید انبوه دارند. به عکس های صفحه بعد توجه کنید. یک کارگاه تولیدی برای دوختن لباس به پارچه نیاز دارد. پارچه از نخ درست می شود. نخ ممکن است طبیعی یا مصنوعی باشد. پس از تولید نخ در کارخانه های نخ ریزی، نخ ها به کارخانه ی پارچه بافی (نساجی) فرستاده می شود. در ایران تعداد زیادی کارخانه نساجی وجود دارد.
						۲۰	۸۸	در سال های گذشته آموختید که ایران از شمال و جنوب به دریاها دسترسی دارد. دریاها گودال های پر از آبی هستند که به اقیانوس ها راه دارند. اقیانوس ها پهنه های بسیار بزرگ آبی کره زمین هستند. با کمک معلم یک کره جغرافیایی را به کلاس بیاورید و دریاها و اقیانوس ها را روی آن پیدا کنید و نشان دهید. دری خزر در واقع یک دریاچه است اما به آن دریا می گویند چرا؟ دریای خزر در طول تاریخ نام های گوناگونی مانند دریای گیلان، دریای مازندران، دریای قزوینو دریای گرگان و... داشته است. در نقشه خارجی این دریا کاسپین نامیده می شود. عمق دریای خزر در نواحی شمالی آن بسیار کم است به طوری که در بعضی نواحی به کمتر از ۱۰ متر می رسد اما در نواحی جنوبی نزدیک به ایران عمق آن بیش از ۱۰۰۰ متر است. میزان شوری آب دریای خزر از دیگر دریاها و اقیانوس ها کمتر است. رودهایی که از ایران به دریا می ریزند، جلگه ی حاصل خیز را در طول ساحل دریا به وجود آورده اند. به نقشه توجه کنید.
						۲۰	۹۲	یکی از مهم ترین دلایل اهمیت خلیج فارس وجود منابع سرشار نفت و گاز است. مقدار این منابع در خلیج فارس آن قدر زیاد است که به این منطقه انبار نفت جهان می گویند. نفت و گاز از کف خلیج فارس در ناحیه ی کم عمق نزدیک به ساحل استخراج می شود. همه روزه

ISC
دارنده مجوز
۹۶۱۷-۱۲۸۰۲

								<p>نفتکش های عظیمی از خلیج فارس و تنگه هرمز عبور می کنند و نفت کشورهای نفت خیز را به سایر کشورهای جهان انتقال می دهند. دریای خزر نیز دارای منابع نفت و گاز است و کشورهای اطراف این دریا به کسف و استخراج نفت از آن مشغول اند. در دریاهای دریاها ایران صد نوع ماهی زندگی می کنند که هر یک ارزش غذایی و طعم خاصی دارند و بعضی هم زینتی هستند. شما تا به حال کدام نوع ماهی شمال یا جنوب را مصرف کرده اید؟ خانواده ی شما دوست دارند بیشتر از کدام نوع ماهی بخورند؟ شما دوست دارید کدام نوع ماهی جدول مقابل را امتحان کنید؟ میگو یکی از آبیان مهم دریاهای جنوب است. با نزدیک شدن به ماه مهر ماهیگیران جنوب خود را برای صید میگو آماده می کنند. دریای خزر بزرگ ترین منبع ماهیان خاویاری در جهان است.</p>
		۳				۱۷	۹۸	<p>به این عکس ها توجه کنید. چه چیزهایی این مزرعه را از مزرعه ی مجاور جدا می کند؟ بین این دو باغ چه چیزی وجود دارد؟ چرا بین این دو مزرعه یا باغ چنین مانعی ایجاد کرده اند؟ خانه ای که شما در آن زندگی می کنید با دیوار از خانه ی همسایه جدا شده است. این مکان به شما تعلق دارد و کسی نمی تواند بدون اجازه یا موافقت شما به خانه تان وارد شود. بین کشورها نیز مرز وجود دارد. مرز خط مشخصی است که کشوری را از کشور دیگر جدا می کند. برای تعیین مرز ابتدا کشورها بر سر خطوط مرزی به توافق می رسند و میان خود خطوطی را معین می کنند سپس نقشه کش ها با دقت نقشه هایی از مرزها ترسیم می کنند. در مرحله ی بعد طبق آن نقشه روی زمین در محل خطوط مرزی علامت گذاری می کنند این علامت ها معمولا میله ها یا تیرک هایی است که در زمین فرو می کنند. در بعضی از مناطق مرزی پاسگاه های مرزی مستقر می شوند.</p>
		۱				۱۹	۱۰۸	<p>در درس های گذشته خواندید در دوره ای که مسلمانان در عصر شکوفایی علم و فرهنگ زندگی می کردند اروپاییان در عصر تاریکی</p>

								<p>بودند. به تدریج تغییر و تحولاتی در اروپا به وجود آمد و اروپاییان قدرتمند شدند. راستی چه عواملی موجب قدرتمندی آن ها شد؟ علوم و فنون از جهان اسلام به اروپا انتقال یافت. حدود چهار قرن پیش تجارت و دادوستد میان اروپاییان و مسلمانان گسترش یافته بود. اروپاییان از طریق دریای مدیترانه و شمال آفریقا محصولات نظیر شکر، قهوه، کاغذ، قطب نما، داروی گیاهی و ادویه را از مسلمانان خریداری می کردند. در این رفت و آمدها، علوم و فنون مسلمانان مورد توجه آنها قرار می گرفت. اروپاییان کتاب های پزشکی جهان اسلام و بسیاری کتاب های دیگر علوم اسلامی را به زبان خودشان ترجمه کردند و توانستند از این علوم استفاده کنند. به تدریج علوم و فنون مسلمانان به شیوه های مختلف به اروپا انتقال یافت. تجارت و بازرگانی در اروپا رونق یافت. تجارت موجب شد ثروت اروپاییان بیشتر شود. شهر و شهرنشینی رشد کرد و شکل زندگی مردم را تغییر داد. به تدریج کارگاه های صنعتی افزایش یافت.</p>
						۲۰	۱۱۲	<p>در درس گذشته پی بردید که کشور ایران مورد توجه استعمارگران بود. دولت های قدرتمند بر سر نفوذ در ایران با یکدیگر رقابت می کردند. اگرچه حکومت های نالایق در ایران به بیگانگان اجازه دخالت و نفوذ می دادند، مردم کشور ما همواره با استعمارگران مبارزه می کردند. از هر منطقه ی کشور ما انسان های بزرگ و فداکاری برخاستند و برای کوتاه کردن دست بیگانگان از کشور تلاش کردند و در این راه رنج زیادی را تحمل کردند: حتی از جان خود گذشتند.</p>
						۲۰	۱۱۶	<p>روز ۳۱ شهریور ۱۳۵۹ در حالی که مردم به زندگی خود مشغول بودند و دانش آموزان و خانواده ها ایشان برای شروع سال تحصیلی آماده می شدند، ناگهان صدای مهیبی همه را وحشت زده کرد. هواپیمای عراقی در آسمان خرمشهر و تعداد دیگری از شهرهای ایران ظاهر شدند و بمب های خود را بر سر مردم فرو ریختند. به نقشه توجه کنید. همان طور که</p>

								<p>میبینید پس از حمله ی هواپیماهای عراقی به بعضی از شهرهای کشور، هجوم زمینی ارتش این کشور نیز به سرزمین جمهوری اسلامی آغاز شد. این حملات سرآغاز جنگ تحمیلی و هشت سال دفاع مقدس مردم ایران در مقابل دشمنان بود. در سال های گذشته آموختید که انقلاب اسلامی ایران در بهمن ماه ۱۳۵۷ به رهبری امام خمینی (ره) به پیروزی رسید. امام خمینی طی سال ها مردم را به مبارزه علیه حکومت استبدادی پهلوی دعوت و هدایت کردند. امام (ره) همچنین شخصیتی ضد استعماری بودند. ایشان همواره به جلوگیری از نفوذ بیگانگان در این کشور و استقلال ایران تاکید می کردند و می گفتند مردم باید خودشان سرنوشت کشور را به دست بگیرند. پس از انقلاب اسلامی جمهوری اسلامی به وجود آمد و مردم ایران سرنوشت خود را به دست گرفتند و کشورهای استعمارگر متوجه شدند که منافع آنها در ایران قطع شده است.</p>
						۲۰	۱۲۱	<p>در جبهه ها رزمندگان اسلام (ارتش، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و بسیج) به دعا و راز و نیاز با خدا مشغول بودند و سخت می جنگیدند. آن ها آماده ی هرگونه فداکاری بودند در سخت ترین شرایط به هم کمک می کردند و با یکدیگر مهربان بودند و به هم روحیه و امیدواری می دادند. صدام پس از اشغال خرمشهرده ها تانک و ابزار جنگی و چندین لشکر را در مناطق اطراف شهر مستقر کرده بود و می خواست شهرهای دیگر خوزستان را تصرف کند و به حملات خود به شهرهای دیگر هم ادامه می داد. در این زمان ارتش و سپاه با پشتیبانی مردم تقویت شدند. نیروهای مردمی که به آن ها بسیج می گفتند به یاری ارتش و سپاه آمدند. فرماندهان نقشه ای را برای آزاد سازی خرمشهر طراحی کردند. سرانجام رزمندگان اسلام با همکاری خلبانان شجاع نیروی هوایی ارتش در عملیات بیت المقدس توانستند نیروی دشمن را درهم بشکنند. در آخرین مرحله ارتش صدام با تلفات</p>

									زیاد و شکست بزرگی روبه رو شد. رزمندگان ایرانی درحالی که از شوق گریه می کردند، بر خاک خرمشهر قدم گذاشتند و خود را به مسجد جامع رساندند.	
مقوله فعال					مقوله های غیر فعال					
i	h	g	f	e	d	c	b	A	جمع فراوانی	
				۲۵	۲	۱		۳۹۴		

مجموع مقوله های غیر فعال	مجموع مقوله های فعال
397	25
0.062972292	ضریب درگیری

نتیجه گیری

باتوجه به نتیجه حاصل شده که ضریب درگیری کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم (چاپ ۱۳۹۵) برابر با 0.062972292 شده است با توجه به تفسیر نتایج ویلیام رومی، ضریب درگیری کمتر از 0/1 بیانگر این است که کتاب فقط به ارائه اطلاعات علمی می پردازد و از فراگیران می خواهد تا در پی حفظ کردن مطالب علمی ارائه شده باشند. چنین کتابی در زمره کتاب های غیر پژوهشی به حساب می آید که در آن دانش آموز هیچگونه نقش فعالی را در امر یادگیری به عهده ندارد و به او و به ذهن او به عنوان یک سیستم بانکی نگریسته می شود که همیشه در پی حفظ و نگهداری و بایگانی مطالب است.

محدودیت ها : دو درس از درس ها برای مطالعه و حل کردن فعالیت ها بود.

پیشنهادات : نویسندگان محترم فقط در ابتدا یا انتهای مطالب از سوال استفاده نکنند.

کاربرگه های مربوط به هر درس بعد از هر درس قرار بگیرد.

منابع

- ۱- حمیدی، فاطمه نساء (۱۳۹۳) تحلیل محتوای توصیفی متن نوشتاری کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم ابتدایی چاپ 1393
- ۲- عاشوری، (۱۳۸۸) عنشریه فیروزه، مدرسه اسلامی هنر، (تنظیم: گروه حوزه علمیه تبیان- امیدآشتیانی)
- ۳- شورای عالی آموزش و پرورش (۱۳۸۸) طرح سند ملی آموزش و پرورش/ گزارش نهایی تلفیق یافته های مطالعات نظری (جلسات 104 تا 101- مشهد مقدس، بهمن ۱۳۸۸)
- ۴- سازمان پژوهش و برنامه ریزی 4919 (۰) ویژگی ها و اصول تصویرگری کتاب آموزشی، دفتر انتشارات کمک آموزشی
- ۵- مجل چوبقلو، محمدعلی و تمجید تاش، الهام 4934 () مقاله تحلیل محتوای کتاب فارسی (بخوانیم و بنویسیم) پایه اول مقطع ابتدایی از بعد زبان آموزی در مناطق دو زبانه همایش زبان مادری، مجال ها و چالش ها، گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرگان